

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
ELEANOR SHARPSTON
της 12ης Μαρτίου 2009¹

1. Για πρώτη φορά, ζητείται από το Δικαστήριο να αποσαφηνίσει την κατά το κοινοτικό δίκαιο περί σημάτων έννοια της κακής πίστης.

2. Ειδικότερα, ένα κοινοτικό σήμα μπορεί να κηρυχθεί άκυρο «εάν ο καταθέτης ενήργησε κακόπιστα κατά την κατάθεση της αίτησης σήματος».

3. Στην υπό κρίση υπόθεση, αιτία της ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου διαδικασίας αποτέλεσε μια κατάσταση κατά την οποία διάφορες ανταγωνίστριες επιχειρήσεις διέθεσαν αρχικώς στην αγορά παρόμοια προϊόντα σε παρόμοια σχήματα και με παρόμοιο τρόπο παρουσίασης. Εν συνεχεία, μια από τις επιχειρήσεις αυτές καταχώρισε το δικό της συγκεκριμένο σχήμα και τρόπο παρουσίασης ως τρισδιάστατο κοινοτικό σήμα. Στην περίπτωση αυτή, ερωτάται ποιοι είναι οι αναγκαίοι και/ή επαρκείς παράγοντες βάσει των οποίων αποδεικνύεται ότι η εν λόγω επιχείρηση, καταχωρίζοντας το σήμα αυτό, ενήργησε κακόπιστα.

Η εφαρμοστέα νομοθεσία

4. Η αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως αφορά τον κανονισμό για το κοινοτικό σήμα². Ωστόσο, η ίδια έννοια χρησιμοποιείται, σε παρόμοιο αν και όχι πανομοιότυπο πλαίσιο, και στην οδηγία περί σημάτων³.

Ο κανονισμός για το κοινοτικό σήμα

5. Σύμφωνα με τον κανονισμό για το κοινοτικό σήμα, ένα σήμα μπορεί να καταχωριστεί ως κοινοτικό σήμα κατόπιν αιτήσεως στο Γραφείο Εναρμονίσεως στο πλαίσιο της Εσωτερικής Αγοράς (εμπορικά σήματα, σχέδια και υποδείγματα), το οποίο ιδρύθηκε με το άρθρο 2 του κανονισμού (αποκαλούμενο και ΓΕΕΑ ή Γραφείο).

2 — Κανονισμός (ΕΚ) 40/94 του Συμβουλίου, της 20ής Δεκεμβρίου 1993, για το κοινοτικό σήμα (ΕΕ 1994, L 11, σ. 1, τροποποιηθείς ακολούθως, στο εξής: κανονισμός για το σήμα ή κανονισμός).

3 — Πρώτη οδηγία 89/104/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Δεκεμβρίου 1988, για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών περί σημάτων (ΕΕ 1989, L 40, σ. 1), αντικατασταθείσα πολύ πρόσφατα (αν και όχι ουσιαδώς τροποποιηθείσα) από την οδηγία 2008/95/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Οκτωβρίου 2008, για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών περί σημάτων (Κωδικοποιημένη έκδοση) (ΕΕ 2008, L 299, σ. 25). Εφεξής, θα αναφέρομαι στις οδηγίες αυτές από κοινού με τον όρο «οδηγία περί σημάτων» ή «οδηγία».

1 — Γλώσσα του πρωτοτύπου: η αγγλική.

6. Τα άρθρα 7 και 8 του κανονισμού προβλέπουν τους λόγους για τους οποίους δεν γίνεται δεκτή η καταχώριση ενός κοινοτικού σήματος⁴.

7. Το άρθρο 7, παράγραφος 1, απαριθμεί τους «απόλυτους» λόγους απαραδέκτου. Κατ' ουσίαν, δεν μπορούν να καταχωριστούν τα κάτωθι: α) τα σημεία που είτε δεν είναι επιδεκτικά γραφικής παράστασης είτε δεν είναι ικανά να διακρίνουν τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες μιας συγκεκριμένης επιχείρησης β) τα σήματα που στερούνται διακριτικού χαρακτήρα γ) τα σήματα που αποτελούνται αποκλειστικά από σημεία ή ενδείξεις που δηλώνουν τα χαρακτηριστικά προϊόντων ή υπηρεσιών δ) τα σήματα που συνίστανται αποκλειστικά σε σημεία ή ενδείξεις τα οποία είναι συνήθη στην καθημερινή γλώσσα ή στη θεμιτή και πάγια πρακτική του εμπορίου ε) τα σήματα που αποτελούνται αποκλειστικά από το σχήμα που υπαγορεύεται από τη φύση του προϊόντος στ) τα σήματα που αντίκεινται στη δημόσια τάξη ή στα χρηστά ήθη ζ) τα σήματα που θα μπορούσαν να παραπλανήσουν το κοινό ως προς τη φύση, την ποιότητα ή τη γεωγραφική προέλευση του προϊόντος ή της υπηρεσίας η) κρατικά εμβλήματα, επίσημα διακριτικά στοιχεία και εμβλήματα μη κυβερνητικών οργανώσεων, χωρίς έγκριση από τις αρμόδιες αρχές θ) τα σήματα που περιλαμβάνουν άλλα διακριτικά σύμβολα, εμβλήματα ή θυρεούς ιδιαίτερου δημοσίου συμφέροντος, χωρίς έγκριση από τις αρμόδιες αρχές ι) σήματα που περιλαμβάνουν γεωγραφική ένδειξη που προσδιορίζει οίνους ή οινοπνευματώδη, για οίνους ή οινοπνευματώδη που δεν έχουν την προέλευση αυτή ια) σήματα που περιλαμβάνουν ονομασία προέλευσης ή γεωγραφική ένδειξη και αφορούν τον ίδιο τύπο προϊόντος.

8. Σύμφωνα με το άρθρο 7, παράγραφος 3, οι διατάξεις του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχεία β', γ' και δ', δεν εφαρμόζονται αν το σήμα έχει αποκτήσει διακριτικό χαρακτήρα λόγω της χρήσης που του έχει γίνει.

9. Το άρθρο 8 ορίζει τους «σχετικούς» λόγους τους οποίους ένας τρίτος μπορεί θεμιτώς να προβάλει για να αντιταχθεί στην καταχώριση κοινοτικού σήματος. Το άρθρο 8, παράγραφος 1, προβλέπει ότι ο δικαιούχος προγενέστερου σήματος⁵ μπορεί να ασκήσει ανακοπή κατά της αιτήσεως καταχώρισης α) πανομοιότυπου σήματος για πανομοιότυπα προϊόντα ή υπηρεσίες, ή β) πανομοιότυπου ή παρόμοιου σήματος για πανομοιότυπα ή παρόμοια προϊόντα ή υπηρεσίες, αν η ομοιότητα δημιουργεί κίνδυνο σύγχυσης. Το άρθρο 8, παράγραφος 4, παρέχει ανάλογο δικαίωμα ανακοπής στον δικαιούχο μη καταχωρισμένου σήματος ή άλλου χρησιμοποιούμενου στις συναλλαγές σημείου το οποίο δεν έχει μόνον τοπική ισχύ, εφόσον το εν λόγω σημείο παρέχει στον δικαιούχο του το δικαίωμα να απαγορεύσει τη χρήση πλέον πρόσφατου σήματος. Το δε άρθρο 8, παράγραφος 5, επεκτείνει ουσιαστικά το δικαίωμα του άρθρου 8, παράγραφος 1, σε καταστάσεις κατά τις οποίες τα προϊόντα ή οι υπηρεσίες δεν είναι παρόμοια, αλλά το προγενέστερο σήμα χαιρεί φήμης στην Κοινότητα ή στο κράτος μέλος (αναλόγως του αν πρόκειται για κοινοτικό ή εθνικό σήμα), η δε χρησιμοποίηση, χωρίς εύλογη αιτία, του σήματος του οποίου ζητείται η καταχώριση θα προσπόριζε αθέμιτο όφελος από τον διακριτικό χαρακτήρα ή τη φήμη του προγενέστερου σήματος, ή θα έβλαπτε τον εν λόγω διακριτικό χαρακτήρα ή τη φήμη. Το άρθρο 8,

4 — Οι διατάξεις των εν λόγω άρθρων είναι αρκετά εκτενείς. Δεδομένου ότι στην υπό κρίση υπόθεση το ακριβές γράμμα των διατάξεων αυτών δεν ασκεί επιρροή, θα αρκεστώ εφεξής σε συνοπτική τους παρουσίαση.

5 — Το οποίο, κατά το άρθρο 8, παράγραφος 2, μπορεί να είναι, κατ' ουσίαν, κοινοτικό σήμα, εθνικό σήμα, διεθνές σήμα που ισχύει σε κράτος μέλος ή στην Κοινότητα, των οποίων η αίτηση καταχώρισης έχει υποβληθεί πριν την αίτηση καταχώρισης του αντιτασσόμενου σήματος, ή σήμα που είναι «παγκοίως γνωστό» σε ένα κράτος μέλος κατά την ημερομηνία υποβολής της αίτησης.

παράγραφος 3, επιτρέπει στον δικαιούχο του σήματος να εμποδίζει την εκ μέρους του ειδικού πληρεξουσίου ή του αντιπροσώπου του δικαιούχου καταχώριση, ιδίως ονόματι και χωρίς δικαιολογία ή συγκατάθεση.

τικό χαρακτήρα για τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες για τις οποίες καταχωρίστηκε.»

10. Ο κανονισμός προβλέπει επίσης ότι ένα καταχωρισμένο κοινοτικό σήμα μπορεί να κηρυχθεί άκυρο τόσο βάσει των απόλυτων όσο και των σχετικών λόγων ακυρότητας.

12. Το άρθρο 52 ορίζει τους σχετικούς λόγους που οδηγούν στην κήρυξη της ακυρότητας. Οι συναφείς παράγραφοι έχουν ως ακολούθως:

11. Το άρθρο 51 ορίζει τους απόλυτους λόγους που οδηγούν στην κήρυξη της ακυρότητας. Οι συναφείς παράγραφοι έχουν ως ακολούθως:

«1. Ένα κοινοτικό σήμα κηρύσσεται άκυρο, μετά από αίτηση που υποβάλλεται στο Γραφείο ή μετά από άσκηση ανταγωγής στα πλαίσια αγωγής για παραποίηση/απομίμηση:

«1. Το κοινοτικό σήμα κηρύσσεται άκυρο μετά από αίτηση που υποβάλλεται στο Γραφείο ή μετά από άσκηση ανταγωγής στα πλαίσια αγωγής για παραποίηση/απομίμηση:

α) εάν το κοινοτικό σήμα [δεν] καταχωρίστηκε σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7,

α) όταν υφίσταται προγενέστερο σήμα προβλεπόμενο στο άρθρο 8, παράγραφος 2, και πληρούνται οι προϋποθέσεις της παραγράφου 1 ή της παραγράφου 5 του εν λόγω άρθρου,

β) εάν ο καταθέτης ενήργησε κακόπιστα κατά την κατάθεση της αίτησης σήματος.

2. Όταν η καταχώριση του κοινοτικού σήματος έγινε κατά παράβαση του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχεία β', γ' ή δ', το κοινοτικό σήμα δεν κηρύσσεται εντούτοις άκυρο, εάν, λόγω της χρήσης που του έγινε, απέκτησε, μετά την καταχώρησή του, διακρι-

β) όταν υφίσταται σήμα προβλεπόμενο στο άρθρο 8, παράγραφος 3, και πληρούνται οι προϋποθέσεις της παραγράφου αυτής,

γ) όταν υφίσταται προγενέστερο δικαίωμα προβλεπόμενο στο άρθρο 8, παράγραφος 4, και πληρούνται οι προϋποθέσεις της παραγράφου αυτής.

στερου κοινοτικού ή εθνικού σήματος υπό την έννοια του άρθρου 8, παράγραφος 4, δεν μπορεί να αντιταχθεί στη χρήση μεταγενέστερου αντιπαρατιθέμενου σήματος εφόσον επί πέντε συνεχή έτη γνώριζε αλλά ανέχθηκε τη χρήση αυτή, «εκτός αν η καταχώριση του μεταγενέστερου κοινοτικού σήματος έγινε με κακή πίστη».

2. Το κοινοτικό σήμα κηρύσσεται επίσης άκυρο μετά από αίτηση που υποβάλλεται στο Γραφείο ή μετά από άσκηση ανταγωγής στα πλαίσια αγωγής για παραποίηση/απομίμηση όταν η χρήση του μπορεί να απαγορευθεί δυνάμει ενός άλλου προγενέστερου δικαιώματος, και ιδίως:

α) δικαιώματος στο όνομα,

14. Τέλος, το άρθρο 9, παράγραφος 1, του κανονισμού για το κοινοτικό σήμα παρέχει το δικαίωμα στον δικαιούχο κοινοτικού σήματος να απαγορεύει σε κάθε τρίτο να χρησιμοποιεί στις συναλλαγές, χωρίς τη συγκατάθεσή του:

β) δικαιώματος στην εικόνα,

«α) κάθε σημείο που ταυτίζεται με το κοινοτικό σήμα για προϊόντα ή υπηρεσίες που ταυτίζονται με εκείνες για τις οποίες το σήμα έχει καταχωριστεί,

γ) δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας,

δ) δικαιώματος βιομηχανικής ιδιοκτησίας, σύμφωνα με την κοινοτική νομοθεσία ή με το εθνικό δίκαιο που διέπει την προστασία του.»

β) κάθε σημείο για το οποίο, λόγω του ταυτοσήμου ή της ομοιότητάς του με το κοινοτικό σήμα και του ταυτοσήμου ή της ομοιότητας των προϊόντων ή υπηρεσιών οι οποίες καλύπτονται από το κοινοτικό σήμα και το σημείο, υπάρχει κίνδυνος σύγχυσης από μέρους του κοινού. Ο κίνδυνος σύγχυσης περιλαμβάνει και τον κίνδυνο συσχέτισης μεταξύ σημείου και σήματος,

13. Σύμφωνα με το άρθρο 53, παράγραφοι 1 και 2, του κανονισμού, ο δικαιούχος προγενέ-

γ) σημείο, που ταυτίζεται ή ομοιάζει με το κοινοτικό σήμα, για προϊόντα ή υπηρεσίες που δεν ομοιάζουν με εκείνες για τις οποίες έχει καταχωριστεί το κοινοτικό σήμα, εάν αυτό χαίρει φήμης στην Κοινότητα και η χρησιμοποίηση χωρίς εύλογη αιτία του σημείου θα προσπόριζε αθέμιτο όφελος από το διακριτικό χαρακτήρα ή τη φήμη του κοινοτικού σήματος ή θα έβλαπτε τον εν λόγω διακριτικό χαρακτήρα ή τη φήμη.»

17. Το άρθρο 3 τιτλοφορείται «Λόγοι απαραδέκτου ή ακυρότητας». Το άρθρο 3, παράγραφος 1, προβλέπει υποχρεωτικούς λόγους για τους οποίους όλα τα κράτη μέλη *πρέπει* να εξασφαλίσουν ότι ορισμένα σήματα «δεν καταχωρίζονται ή, εάν έχουν καταχωρισθεί, είναι δυνατό να κηρυχθούν άκυρα». Οι λόγοι αυτοί ταυτίζονται με τους απόλυτους λόγους του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχεία α' έως η', του κανονισμού για το σήμα. Το άρθρο 3, παράγραφος 2, προσθέτει ειδικότερα ότι τα κράτη μέλη *μπορούν* να προβλέπουν ότι ένα σήμα «δεν γίνεται δεκτό προς καταχώριση ή, αν έχει καταχωρισθεί, μπορεί να κηρυχθεί άκυρο, εφόσον και στο μέτρο που:

Η οδηγία περί σημάτων

15. Η υπό κρίση υπόθεση αφορά μεν τον κανονισμό, και όχι την οδηγία, πλην όμως είναι σκόπιμο να ληφθούν υπόψη οι παράλληλες διατάξεις της εν λόγω οδηγίας.

α) η χρήση του μπορεί να απαγορευθεί δυνάμει της εκτός του δικαίου των σημάτων νομοθεσίας του συγκεκριμένου κράτους μέλους ή της Κοινότητας

[...]

16. Η οδηγία σκοπεί στην εναρμόνιση των εθνικών νομοθεσιών των κρατών μελών περί σημάτων, οι οποίες εξακολουθούν να ισχύουν παράλληλα με το κοινοτικό σύστημα σημάτων, με το οποίο όμως πρέπει να συνάδουν. Η οδηγία περιέχει διατάξεις⁶ που σε μεγάλο βαθμό ισοδυναμούν με τις διατάξεις του προαναφερθέντος κανονισμού, αν και σε ορισμένα σημεία διαφέρουν ελαφρώς από αυτές.

δ) η αίτηση για την καταχώριση του σήματος έγινε κακόπιστα από τον αιτούντα.»

18. Το άρθρο 4 της οδηγίας προβλέπει «[περαιτέρω λόγους] απαραδέκτου ή ακυρότητας όσον αφορά συγκρούσεις με προγενέστερα δικαιώματα», οι οποίοι αντιστοιχούν σε μεγάλο βαθμό στους σχετικούς λόγους απαραδέκτου ή ακυρότητας των άρθρων 8

6 — Το παρατιθέμενο κείμενο προέρχεται από την ενοποιημένη απόδοση της οδηγίας, η οποία δεν διαφέρει ουσιαδώς από την πρωτότυπη διατύπωση.

και 52 του κανονισμού για το κοινοτικό σήμα, αν και με ορισμένες τροποποιήσεις που αποσκοπούν στην προσαρμογή τους στο εθνικό πλαίσιο. Και στην περίπτωση αυτή, πρόκειται τόσο για λόγους απαραδέκτου όσο και για λόγους ακυρότητας από τους οποίους ορισμένοι είναι προαιρετικοί. Μεταξύ των τελευταίων αυτών συγκαταλέγεται το κριτήριο του άρθρου 4, παράγραφος 4, στοιχείο ζ', ότι «το σήμα ενδέχεται να δημιουργήσει σύγχυση με σήμα που χρησιμοποιείται στο εξωτερικό κατά την ημέρα κατάθεσης της αίτησης και εξακολουθεί να χρησιμοποιείται εκεί, εάν η αίτηση έγινε κακόπιστα από τον αιτούντα».

21. Κατά το άρθρο 4, παράγραφος 2, του γερμανικού Markengesetz (νόμος περί σημάτων), ένα σημείο το οποίο χρησιμοποιείται στις συναλλαγές προστατεύεται ως σήμα στον βαθμό που έχει αποκτήσει, εντός του οικείου κύκλου των συναλλασσομένων, την ισχύ σήματος.

Πραγματικά περιστατικά, διαδικασία και ερωτήματα

Το εθνικό δίκαιο

19. Το αιτούν δικαστήριο παραθέτει ειδικότερα τις ακόλουθες διατάξεις του αυστριακού και του γερμανικού δικαίου.

20. Κατά το άρθρο 9, παράγραφος 3, του αυστριακού Bundesgesetz gegen den unlauteren Wettbewerb (ομοσπονδιακός νόμος περί αθέμιτου ανταγωνισμού), ο τρόπος παρουσίασης των εμπορευμάτων, η συσκευασία τους ή το περιτύλιγμά τους προστατεύονται όπως ακριβώς η ιδιαίτερη ονομασία της επιχειρήσεως, εφόσον αποτελούν, εντός του οικείου κύκλου των συναλλασσομένων, χαρακτηριστικό γνώρισμα της επιχειρήσεως.

22. Ένας από τους μύθους του Πάσχα είναι και το ζωάκι που φέρνει αυγά, γνωστό ως πασχαλινό λαγουδάκι⁷. Εδώ και πολλές δεκαετίες, οι παραγωγοί σοκολάτας, τουλάχιστον στις γερμανόφωνες περιοχές της Ευρώπης, παρασκευάζουν και πωλούν κατά την περίοδο του Πάσχα σοκολατένια λαγουδάκια σε διάφορα σχήματα και με περιτυλίγματα διαφόρων ειδών και χρωμάτων, συχνά όμως τυλιγμένα κατά κανόνα σε χρυσόχαρτο και διακοσμημένα με μια κορδέλα και/ή ένα καμπανάκι. Λόγω, ιδιαιτέρως, της εισαγωγής

7 — Στις διάφορες γλώσσες το ζωάκι αυτό χαρακτηρίζεται ως λαγός ή κουνέλι, και ο αγγλικός όρος «bunny» είναι ίσως αρκετά ευρύς ώστε να περιλαμβάνει και τις δύο εκδοχές. Στην Αυστραλία, όπου τα κουνέλια δεν αντιμετωπίζονται ευνοϊκά, τη θέση του μύθου αυτού κατέλαβε εν μέρει το «Easter bilby» (μολονότι, δεδομένης της πιθανής φύσης του ως ωστόκου ζώου, θα αναμενόταν να επιλεγεί ένας «πασχαλινός ορνιθόρυχος»). Το αγαθό που πωλείται με το επίμαχο στην υπό κρίση υπόθεση σήμα περιγράφεται από τον παρασκευαστή του ως «Goldhase» στα γερμανικά, «Gold bunny» στα αγγλικά, «Lapin d'or» στα γαλλικά, «Coniglio d'oro» στα ιταλικά, κ.λπ. Ευτυχώς, η ακριβής ζωολογική ταξινόμηση του (πιθανώς) λαγόμορφου θηλαστικού είναι παντελώς άσχετη προς τα ζητήματα της υπόθεσεως.

μεθόδων περιτυλίγματος με μηχανήματα κατά τη δεκαετία του 1990, οι τεχνικοί περιορισμοί είχαν ως συνέπεια τα σοκολατένια λαγουδάκια να αρχίζουν μοιάζουν ολοένα και περισσότερο όσον αφορά το σχήμα⁸.

hase». Το σήμα καταχωρίστηκε στις 6 Ιουλίου 2001:

23. Οι ενδιαφερόμενοι εν προκειμένω παραγωγοί είναι η Chocoladefabriken Lindt & Sprüngli AG (στο εξής: Lindt), μια εταιρία με έδρα στην Ελβετία, ενάγουσα στην κύρια δίκη, και η Franz Hauswirth GmbH (στο εξής: Hauswirth), μια αυστριακή εταιρία, εναγόμενη στην κύρια δίκη.

24. Η Lindt παράγει και διαθέτει στην αγορά σοκολατένια λαγουδάκια από τις αρχές της δεκαετίας του 1950. Κατά τη διάρκεια των ετών, ο ακριβής τρόπος παρουσίασής τους έχει τροποποιηθεί ελαφρώς⁹. Η Lindt διέθεσε στην Αυστρία σοκολατένια λαγουδάκια για πρώτη φορά το 1994. Τον Ιούνιο του 2000, η εταιρία αυτή υπέβαλε αίτηση καταχώρισης, ως τρισδιάστατου κοινοτικού σήματος, για το σχήμα και τον τρόπο παρουσίασης από ένα σοκολατένιο λαγουδάκι τυλιγμένο σε χρυσόχαρτο, με κόκκινα και καφέ σημάδια, που έχει γύρω από το λαιμό του μια κόκκινη κορδέλα από την οποία κρέμεται ένα καμπανάκι και που φέρει στον γοφό του ένα σχέδιο που περιλαμβάνει τις λέξεις «Lindt Gold-

25. Η Hauswirth παράγει και διαθέτει στην αγορά τα δικά της σοκολατένια λαγουδάκια από το 1962. Τα λαγουδάκια αυτά είναι συνήθως διακοσμημένα με μια κορδέλα, αλλά όχι με καμπανάκι. Δεν φέρουν κάποιο χαρακτηριστικό όνομα, αν και στην κάτω πλευρά τους είναι τοποθετημένη μια επιγραφή η οποία κανονικά δεν είναι ορατή όταν τα προϊόντα είναι εκτεθειμένα πάνω στο ράφι:

8 — Από τα δείγματα που εκτίθενται κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση υποδηλώνεται ότι υπάρχουν δύο βασικά σχήματα που αντιστοιχούν στους τεχνικούς αυτούς περιορισμούς, ήτοι με το ζώο να βρίσκεται είτε σε καθιστή είτε σε όρθια θέση.
9 — Για παράδειγμα, η κορδέλα που είχε το λαγουδάκι γύρω από τον λαιμό του ήταν καφέ αντί για κόκκινη κατά τη δεκαετία του 1960, ενώ δεν υπήρχε καμπανάκι.

26. Το αιτούν δικαστήριο διαπιστώνει κίνδυνο συγχύσεως μεταξύ των δύο τρόπων παρουσίασης. Επιπροσθέτως, ορισμένα άλλα μοντέλα έχουν διατεθεί στην αγορά από το 1930, τα οποία έχουν μεγαλύτερη ή μικρότερη ομοιότητα με τον τρόπο παρουσίασης της Lindt. Η Lindt είχε γνώση τουλάχιστον ορισμένων από τα μοντέλα αυτά πριν την υποβολή της αίτησης καταχώρισης του σήματός της.

27. Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει επίσης ότι, πριν την υποβολή της αίτησης καταχώρισης, οι διάφοροι παραγωγοί, ή τουλάχιστον ορισμένοι από αυτούς, είχαν αποκτήσει «σημαντικά δικαιώματα»¹⁰ για την προστασία των προϊόντων τους κατά το αυστριακό δίκαιο του ανταγωνισμού και κατά το γερμανικό δίκαιο περί σημάτων, μολονότι κανείς από τους τρόπους παρουσίασης δεν είχε αποτελέσει αντικείμενο οποιασδήποτε καταχώρισης.

28. Τέλος, το αιτούν δικαστήριο εκθέτει ότι η Lindt, με την καταχώριση του σήματος, ήθελε «να δημιουργήσει και μία βάση προκειμένου να μπορεί να στραφεί κατά ήδη υφισταμένων στη Γερμανία και γνωστών σε αυτήν προϊόντων άλλων παραγωγών».

29. Μετά την καταχώριση, η Lindt κίνησε κατά της Hauswirth ένδικη διαδικασία λόγω προσβολής των απορρεόντων από το σήμα δικαιωμάτων της, ζητώντας να υποχρεωθεί η

εταιρία αυτή να παύσει να παράγει και να διαθέτει στην αγορά τα πασχαλινά λαγουδάκια της με τρόπο παρουσίασης που, κατά τη Lindt, δημιουργεί κίνδυνο σύγχυσης με το καταχωρισμένο σήμα. Η Hauswirth άσκησε ανταγωγή δυνάμει, μεταξύ άλλων, του άρθρου 51, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού, υποστηρίζοντας ότι η καταχώριση έγινε κακόπιστα και ότι, ως εκ τούτου, το σήμα πρέπει να κηρυχθεί άκυρο.

30. Πρωτοδίκως, το Handelsgericht (εμπορικό δικαστήριο) της Βιέννης απέρριψε την αγωγή και δέχτηκε την ανταγωγή. Κατόπιν εφέσεως που άσκησε η Lindt, το Oberlandesgericht (ανώτερο περιφερειακό δικαστήριο) εξαφάνισε την πρωτόδικη απόφαση, για λόγους όμως που δεν ικανοποίησαν τη Lindt. Κατά τη Hauswirth, το εφετείο έκρινε απλώς ότι, δεδομένου ότι ο τρόπος παρουσίασης της Lindt είχε αποκτήσει φήμη πριν την υποβολή της αίτησης καταχώρισης του σήματος, η Lindt δεν μπορούσε να θεωρηθεί ότι ενήργησε κακόπιστα παρά ταύτα, αν και απέρριψε την ανταγωγή της Hauswirth, το εφετείο δεν δέχτηκε το κύριο αίτημα της Lindt. Κατά συνέπεια, αμφότερα τα διάδικα μέρη άσκησαν αναίρεση κατά της απόφασης ενώπιον του Oberster Gerichtshof (αυστριακό ανώτατο δικαστήριο), το οποίο ζητεί τώρα την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως όσον αφορά τα ακόλουθα ερωτήματα:

«1. Πρέπει το άρθρο 51, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού [για το κοινοτικό σήμα] να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι ο αιτών την καταχώριση κοινοτικού σήματος πρέπει να θεωρείται κακόπιστος στην περίπτωση που κατά

10 — Wertvoller Bestizstand στα γερμανικά το αιτούν δικαστήριο δεν παραθέτει ακριβή νομικό ορισμό της έννοιας αυτής.

τον χρόνο υποβολής της αίτησης γνωρίζει ότι κάποιος ανταγωνιστής του χρησιμοποιεί σε ένα (τουλάχιστον) κράτος μέλος πανομοιότυπο ή παρόμοιο σε βαθμό συγχύσεως σημείο για πανομοιότυπα ή παρόμοια προϊόντα ή υπηρεσίες, και υποβάλλει την αίτηση καταχώρισης κοινοτικού σήματος προκειμένου να εμποδίσει τον ανταγωνιστή του να εξακολουθεί να χρησιμοποιεί το σημείο;

2. Σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως στο πρώτο ερώτημα:

Πρέπει να γίνει δεκτό ότι δεν υπάρχει κακή πίστη στην περίπτωση που το σημείο του αιτούντος την καταχώριση κοινοτικού σήματος έχει ήδη επικρατήσει στις συναλλαγές και, ως εκ τούτου, προστατεύεται βάσει των διατάξεων περί αθέμιτου ανταγωνισμού;»

31. Οι διάδικοι της κύριας δίκης, η Τσεχική και η Σουηδική Κυβέρνηση καθώς και η Επιτροπή υπέβαλαν τόσο γραπτές όσο και προφορικές παρατηρήσεις.

Πρέπει να θεωρείται κακόπιστος ο αιτών την καταχώριση κοινοτικού σήματος στην περίπτωση που υποβάλλει την αίτηση προκειμένου να εμποδίσει ανταγωνιστή να εξακολουθεί να χρησιμοποιεί το σημείο, μολοντί κατά τον χρόνο υποβολής της αίτησης γνωρίζει ή οφείλει να γνωρίζει ότι ο ανταγωνιστής έχει ήδη αποκτήσει “σημαντικά δικαιώματα βιομηχανικής ιδιοκτησίας” δια της χρήσεως πανομοιότυπου ή παρόμοιου σημείου για πανομοιότυπα ή παρόμοια σε βαθμό συγχύσεως προϊόντα ή υπηρεσίες;

Εκτίμηση

Περιεχόμενο των προδικαστικών ερωτημάτων

3. Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στα ερωτήματα 1 ή 2:

32. Το εθνικό δικαστήριο ερωτά αν ορισμένοι παράγοντες αρκούν για να αποδείξουν ή να αποκλείσουν ότι μια αίτηση καταχώρισης σήματος υποβλήθηκε κακόπιστα υπό την έννοια του άρθρου 51, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού για το κοινοτικό σήμα, στο πλαίσιο συγκεκριμένων

πραγματικών περιστατικών τα οποία το αιτούν δικαστήριο έχει αποδείξει ή θεωρεί αποδεδειγμένα από κατώτερου βαθμού δικαστήριο. Αντιλαμβάνομαι, κατ' ουσίαν, τα πραγματικά αυτά περιστατικά ως εξής:

— πριν υποβάλει αίτηση καταχώρισης του σήματός της, η Lindt καθώς και διάφορες ανταγωνίστριες εταιρίες παραγωγής σοκολάτας παρήγαν παρόμοια προϊόντα με παρόμοιους τρόπους παρουσίασης, σε ορισμένες δε περιπτώσεις η ομοιότητα ήταν επαρκής ώστε να δημιουργείται κίνδυνος συγχύσεως,

— οι διάφοροι αυτοί τρόποι παρουσίασης προστατεύονταν σε ορισμένο βαθμό από το κοινοτικό δίκαιο, συνιστώντας «σημαντικό δικαίωμα βιομηχανικής ιδιοκτησίας»,

— η Lindt δεν μπορούσε παρά να γνωρίζει τα ανωτέρω πραγματικά περιστατικά,

— ο τρόπος παρουσίασης της Lindt είχε επικρατήσει, με την πάροδο του χρόνου, στις συναλλαγές,

— η Lindt υπέβαλε την αίτηση καταχώρισης του τρόπου παρουσίασής της ως κοινοτικού σήματος προκειμένου να εμποδίσει τους ανταγωνιστές της να συνεχίσουν να χρησιμοποιούν τους δικούς τους τρόπους παρουσίασης, στο μέτρο που υφίσταται κίνδυνος συγχύσεως.

33. Τα στοιχεία των οποίων τη σημασία επιθυμεί να διευκρινίσει το αιτούν δικαστήριο είναι, κατ' ουσίαν, τα ακόλουθα:

— η εκ μέρους της Lindt γνώση της προϋφιστάμενης κατάστασης όσον αφορά τους ανταγωνιστές,

— η πρόθεση της Lindt να εμποδίσει τους ανταγωνιστές της να εξακολουθούν να χρησιμοποιούν τους δικούς τους τρόπους παρουσίασης,

— η επικράτηση στις συναλλαγές που ο τρόπος παρουσίασης της Lindt είχε αποκτήσει πριν την εκ μέρους της εταιρίας αυτής υποβολή αίτησης καταχώρισης του τρόπου παρουσίασης αυτού ως σήματος.

34. Επί της βάσεως αυτής, μου φαίνεται σκόπιμο να εξεταστούν τα τρία ερωτήματα από κοινού, λαμβανομένων δεόντως υπόψη των προαναφερθέντων στοιχείων. Θα αρχίσω εξετάζοντας την έννοια της κακής πίστης στο πλαίσιο της υπό κρίση υπόθεσης.

Η έννοια της κακής πίστης στο σύστημα του κοινοτικού δικαίου

35. Όπως ισχύει και για τους τραπεζίτες, είναι αναμφισβήτητα ευκολότερο να διαπιστωθεί η ύπαρξη κακής πίστης παρά να οριστεί η έννοιά της¹¹. Αποτελεί μια έννοια την οποία έχουν μελετήσει όχι μόνο δικηγόροι, αλλά φιλόσοφοι και θεολόγοι, χωρίς να έχουν κατορθώσει να την κατανοήσουν πλήρως. Ενδέχεται μάλιστα να μην μπορεί καθόλου να οριστεί η κακή πίστη υπό την έννοια του προσδιορισμού των ακριβών ορίων της.

36. Εν προκειμένω, το ζήτημα έγκειται στην κακόπιστη υποβολή αίτησης καταχώρισης σήματος. Η έννοια της κακής πίστης δεν ορίζεται, δεν οριοθετείται ούτε καν περιγράφεται καθ' οποιονδήποτε τρόπο στο δίκαιο, πλην όμως μπορούν να συναχθούν ορισμένα

11 — «Όπως ισχύει για πολλά άλλα όντα, είναι ευκολότερο να αναγνωρίσει κανείς έναν τραπεζίτη παρά να ορίσει την έννοιά του» (United Dominions Trust v Kirkwood [1966], 1 All ER 968 σ. 975, από τον Lord Denning, Master of the Rolls). Δεν υπονοώ ότι οι τραπεζίτες και η κακή πίστη έχουν άλλα κοινά στοιχεία.

συμπεράσματα από τη θέση της στο σύστημα του δικαίου αυτού.

37. Σύμφωνα με τον κανονισμό για το σήμα, ένα σήμα μπορεί να μη γίνει δεκτό για καταχώριση ή, εφόσον έχει καταχωριστεί, μπορεί να κηρυχθεί άκυρο τόσο βάσει απόλυτων όσο και βάσει σχετικών λόγων ακυρότητας.

38. Όσον αφορά το απαράδεκτο της καταχώρισης¹², οι απόλυτοι λόγοι συνιστούν κατ' ουσίαν ελαττώματα εγγενή στη φύση του σήματος του οποίου ζητείται η καταχώριση τα οποία εξετάζονται αυτεπαγγέλτως από το ΓΕΕΑ. Οι σχετικοί λόγοι αποτελούν ουσιαστικά προγενέστερα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας που παρέχουν στον δικαιούχο τους την εξουσία να εμποδίζει τρίτους να κάνουν χρήση τους και δεν εξετάζονται αυτεπαγγέλτως αλλά πρέπει να προβληθούν από τους δικαιούχους των δικαιωμάτων αυτών.

39. Η ακυρότητα καταχωρισμένου σήματος μπορεί να κηρυχθεί επίσης βάσει απόλυτων και σχετικών λόγων¹³. Στην περίπτωση αυτή, ωστόσο, αμφότερες οι ομάδες των λόγων ακυρότητας έχουν ελαφρώς μεγαλύτερη εμβέλεια. Η κακή πίστη εκ μέρους του

12 — Άρθρα 7 και 8 (βλ. σημεία 6 έως 9 ανωτέρω).

13 — Άρθρα 51 και 52 (βλ. σημεία 10 έως 12 ανωτέρω).

αιτούντος την καταχώριση κατά τον χρόνο της υποβολής της αίτησης συνιστά πρόσθετο απόλυτο λόγο ακυρότητας¹⁴, ενώ τέσσερα ακόμα είδη δικαιωμάτων προστίθενται στον κατάλογο των σχετικών λόγων ακυρότητας¹⁵.

40. Επιπλέον, ο δικαιούχος προγενέστερου δικαιώματος δεν μπορεί να ζητήσει την ακυρότητα ούτε να αντιταχθεί στη χρήση κοινοτικού σήματος εφόσον ανέχθηκε τη χρήση του σήματος αυτού επί τουλάχιστον πέντε συνεχή έτη, εκτός αν η αίτηση καταχώρισης του σήματος υποβλήθηκε κακόπιστα (άρθρο 53).

41. Συνεπώς, η κακή πίστη παρουσιάζεται ως εγγενές ελάττωμα μάλλον της αίτησης (παρά του σήματος), το οποίο καθιστά ουσιαστικά πλημμελή τη διαδικασία καταχώρισης ανεξαρτήτως άλλων περιστάσεων. Το ίδιο πρότυπο ακολουθεί σε γενικές γραμμές και η οδηγία περί σημάτων.

42. Λαμβανομένου υπόψη του τρόπου διάθρωσης της νομοθεσίας, είναι ανάγκη να χρησιμοποιείται μία μόνη έννοια της κακής πίστης τόσο στον κανονισμό όσο και στην

οδηγία. Το άρθρο 51 του κανονισμού προβλέπει ότι τόσο το ΓΕΕΑ όσο και τα εθνικά δικαστήρια έχουν τη δυνατότητα να κηρύσσουν την ακυρότητα κοινοτικού σήματος λόγω κακόπιστης υποβολής της αίτησης καταχώρισης, είναι δε προφανές ότι σε αμφότερες τις περιπτώσεις πρέπει να χρησιμοποιείται η ίδια έννοια. Δεδομένης της ανάγκης για αρμονική αλληλεπίδραση μεταξύ των δύο συστημάτων, δεν φαίνεται να ενδείκνυται ούτε και η εκ μέρους των εθνικών δικαστηρίων χρήση μιας ορισμένης έννοιας όσον αφορά τα κοινοτικά σήματα και μίας διαφορετικής έννοιας όσον αφορά τα εθνικά σήματα.

43. Λαμβανομένων υπόψη των σκέψεων αυτών, θα εξετάσω ορισμένες από τις προτάσεις που διατυπώθηκαν με τις γραπτές και τις προφορικές παρατηρήσεις σχετικά με το ζήτημα του τι περιλαμβάνει η κακή πίστη και τι όχι και θα επιχειρήσω να καταλήξω σε μια άποψη υπό το φως των δισταμένων προσεγγίσεων.

Περιορίζεται η κακή πίστη στις περιπτώσεις του άρθρου 8;

44. Με τις γραπτές παρατηρήσεις της, η Επιτροπή υποστήριξε ότι το άρθρο 8 του κανονισμού για το κοινοτικό σήμα απαριθμεί

14 — Άρθρο 51, παράγραφος 1, στοιχείο β'.

15 — Άρθρο 52, παράγραφος 2.

περιοριστικά όλα τα προγενέστερα δικαιώματα που μπορούν να προβληθούν στο πλαίσιο ανακοπής κατά της αίτησης καταχώρισης. Ένα πρόσωπο πρέπει να έχει δικαίωμα καταχώρισης του σήματός του για να εξασφαλίσει την προτεραιότητά του έναντι άλλων αποδυναμωμένων δικαιωμάτων τα οποία, κατά τον χρόνο υποβολής της αίτησης καταχώρισης, δεν μπορούν να του αντιταχθούν στο πλαίσιο ανακοπής. Κατά την Επιτροπή, στην περίπτωση που οι δικαιούχοι τέτοιων αποδυναμωμένων δικαιωμάτων είχαν τη δυνατότητα να επιτύχουν μεταγενέστερα, υποβάλλοντας αίτηση για την κήρυξη ακυρότητας λόγω κακής πίστης, ό,τι δεν μπόρεσαν να επιτύχουν μέσω ανακοπής κατά της αίτησης καταχώρισης, θα παρακαμπτόταν η βούληση του νομοθέτη.

45. Δεν είμαι πεπεισμένη για την ορθότητα του επιχειρήματος αυτού, αν και πρέπει να συμφωνήσω ότι η αίτηση καταχώρισης σήματος η οποία υποβάλλεται εν γνώσει της ύπαρξης αντιπαρατιθέμενου προγενέστερου δικαιώματος, διαλαμβανόμενου στο άρθρο 8 του κανονισμού για το κοινοτικό σήμα, γίνεται κατά πάσα πιθανότητα κακόπιστα.

46. Επιπλέον, αληθεύει ότι μόνον τα προγενέστερα δικαιώματα που απαριθμούνται στο

άρθρο 8 μπορούν να προβληθούν στο πλαίσιο ανακοπής κατά της αίτησης καταχώρισης κοινοτικού σήματος. Ωστόσο, τούτο δεν αποκλείει κατ' ανάγκη κάθε πιθανότητα μια αίτηση καταχώρισης να έχει υποβληθεί κακόπιστα όσον αφορά άλλα δικαιώματα που δεν μπορούν να προβληθούν στο πλαίσιο ανακοπής επισημαίνω, εν πάση περιπτώσει, ότι προγενέστερα δικαιώματα διαφορετικά από τα απαριθμούμενα στο άρθρο 8 μπορούν να προβληθούν προς στήριξη αιτήσεως για την κήρυξη ακυρότητας¹⁶. Επιπλέον, έχω τη γνώμη ότι η προσέγγιση της Επιτροπής υποβαθμίζει την κακή πίστη, προσδίδοντας της καθαρά επικουρικό χαρακτήρα, σ' ένα ενδεχομένως ασήμαντο βοήθημα ενός ανταγωνιστή ο οποίος, ούτως ή άλλως, δικαιούται να ζητήσει την κήρυξη της ακυρότητας βάσει του προγενέστερου δικαιωμάτος του (και ο οποίος είχε τη δυνατότητα σε προγενέστερο στάδιο να αντιταχθεί στην καταχώριση), ενώ από την οικονομία των άρθρων 51 και 52 προκύπτει ότι η κακή πίστη αποτελεί αυτοτελή λόγο ακυρότητας. Συνιστά επίσης απόλυτο λόγο, δυνάμενο να προβληθεί από οποιονδήποτε, συμπεριλαμβανομένου του δικαιούχου προγενέστερου σήματος αλλά όχι μόνον αυτού. Ο απόλυτος λόγος ακυρότητας δεν περιορίζεται, είτε ρητώς είτε εμμέσως πλην σαφώς, στην κακή πίστη όσον αφορά συγκεκριμένο ζήτημα. Οποιοσδήποτε δύναται να ζητήσει την κήρυξη της ακυρότητας για τον λόγο ότι η αίτηση καταχώρισης του σήματος έγινε κακόπιστα, ανεξάρτητα από το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται η κακή αυτή πίστη.

47. Το τι μπορεί να συνιστά κακή πίστη όσον αφορά αντιπαρατιθέμενα προγενέστερα δικαιώματα, αποδυναμωμένα σε σχέση με τα

16 — Άρθρο 52, παράγραφος 2, στοιχεία α' έως δ', του κανονισμού.

απαριθμούμενα στα άρθρα 8 ή 52, αποτελεί χωριστό ζήτημα που θα εξεταστεί κατωτέρω¹⁷, δεν μπορώ όμως να συμφωνήσω με την άποψη ότι αυτή η κατηγορία της κακής πίστης εξαιρείται από την έννοια που χρησιμοποιεί ο κανονισμός.

Απουσία πρόθεσης για χρήση του σήματος;

48. Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η Επιτροπή έλαβε μια θέση εμφανώς διαφορετική και στενότερη από τη θέση που είχε λάβει με τις γραπτές παρατηρήσεις της. Το θεσμικό αυτό όργανο υποστήριξε ότι ένα μόνον είδος συμπεριφοράς μπορεί να χαρακτηριστεί ως κακή πίστη υπό την έννοια της νομοθεσίας η καταχώριση σήματος χωρίς πρόθεση ίδιας χρήσης αλλά με σκοπό να παρεμποδιστεί η χρήση του από τρίτους. Η Επιτροπή θεωρεί ότι το άρθρο 51, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού αποτελεί επακόλουθο της διάταξης του άρθρου 50, παράγραφος 1, στοιχείο α', σύμφωνα με την οποία κηρύσσεται έκπτωτος των δικαιωμάτων του ο δικαιούχος κοινοτικού σήματος του οποίου δεν έχει γίνει ουσιαστική χρήση επί διάστημα πέντε ετών επομένως, κατά την άποψη της Επιτροπής, το άρθρο 51, παράγραφος 1, στοιχείο β', επιτρέπει σε πρόσωπο που χρησιμοποιεί ή επιθυμεί να χρησιμοποιήσει αντιπαρατιθέμενο σημείο ή σήμα να ζητήσει την κήρυξη ακυρότητας χωρίς να περιμένει τη λήξη της πενταετούς περιόδου, εφόσον ο αιτών την καταχώριση δεν είχε την πρόθεση να προβεί σε ίδια χρήση του καταχωρισμένου σήματος.

49. Ούτε αυτό το επιχείρημα είναι πειστικό, αν και πάλι δέχομαι ότι η συμπεριφορά αυτή είναι κατά πάσα πιθανότητα κακόπιστη.

50. Θεωρώ ότι, αν η κακή πίστη περιοριστεί σε καταστάσεις στις οποίες ο καταθέτης δεν έχει πρόθεση χρήσης του σήματος, το άρθρο 53, παράγραφοι 1 και 2, του κανονισμού στερείται νοήματος. Οι διατάξεις αυτές εμποδίζουν τον δικαιούχο προγενέστερου σήματος να ζητήσει την κήρυξη της ακυρότητας μεταγενέστερου αντιπαρατιθέμενου κοινοτικού σήματος εφόσον έχει ανεχθεί τη χρήση του σήματος αυτού επί πέντε συνεχή έτη, εκτός αν η καταχώριση του μεταγενέστερου σήματος έγινε με κακή πίστη. Επομένως, οι διατάξεις αυτές προϋποθέτουν ότι είναι δυνατόν τόσο να υποβληθεί κακόπιστη αίτηση καταχώρισης ενός σήματος όσο και να χρησιμοποιηθεί το σήμα αυτό για πέντε συνεχή έτη. Κατά συνέπεια, φρονώ ότι η άποψη της Επιτροπής δύσκολα συμβιβάζεται με το σαφές γράμμα της νομοθεσίας.

Υποκειμενική πρόθεση ή αντικειμενικά κριτήρια;

51. Η Lindt παραθέτει πλήθος αποφάσεων του ΓΕΕΑ προκειμένου να στηρίξει τον ισχυρισμό ότι δεν μπορεί να διαπιστωθεί κακή πίστη χωρίς να υπάρχει κακόβουλη πρόθεση. Για παράδειγμα: «Η κακή πίστη συνιστά στενή νομική έννοια στο σύστημα του [κανονισμού για το κοινοτικό σήμα]. Η

17 — Ειδικότερα στα σημεία 66 επ.

κακή πίστη βρίσκεται στον αντίποδα της καλής πίστης και, κατά γενικό κανόνα, συνεπάγεται ή περιλαμβάνει πραγματική ή κατά νόμο τεκμαιρόμενη απάτη, πρόθεση παραπλάνησης ή εξαπάτησης τρίτου, ή οποιοδήποτε άλλο κίνητρο πρόκλησης ζημίας, χωρίς ωστόσο να περιορίζεται στα ανωτέρω. Εννοιολογικώς, η κακή πίστη μπορεί να γίνει αντιληπτή ως “κακόβουλη πρόθεση”. Τούτο σημαίνει ότι η κακή πίστη μπορεί να ερμηνευτεί υπό την έννοια ότι συνιστά αθέμιτες πρακτικές που στερούνται έντιμης πρόθεσης εκ μέρους του αιτούντος την καταχώριση του [κοινοτικού σήματος] κατά τον χρόνο υποβολής της αίτησης»¹⁸. Η: «Η κακή πίστη μπορεί να οριστεί με αναφορά στη συμπεριφορά ενός προσώπου το οποίο, πράττοντας συγγνωστώως εναντίον των παραδεδεδεγμένων αρχών που διέπουν τη χρηστή συμπεριφορά ή τα χρηστά συναλλακτικά ήθη, αποκομίζει αθέμιτο όφελος ή προκαλεί αδικώς ζημία σε τρίτους»¹⁹. Κατά τη Lindt, την ίδια προσέγγιση ακολουθεί και το Bundesgerichtshof (γερμανικό ομοσπονδιακό δικαστήριο)²⁰.

52. Η Hauswirth προβάλλει παρόμοια επιχειρηματολογία, παραπέμποντας σε μια συχνά παρατιθέμενη απόφαση του δικαστή Lindsay του English High Court: «Είναι σαφές ότι η [κακή πίστη] περιλαμβάνει την έλλειψη εντιμότητας καθώς και, όπως θεωρώ, ορισμένες συναλλαγές οι οποίες δεν χαρακτηρίζονται από την κατά τα χρηστά συναλλακτικά ήθη επιμέλεια που επιδεικνύει ο

σώφρων και έμπειρος συναλλασσόμενος στον συγκεκριμένο τομέα»²¹.

53. Με τις γραπτές παρατηρήσεις της, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι η κακή πίστη μπορεί να εξομοιωθεί με συμπεριφορά που δεν είναι «σύμφων[η] με τα χρηστά συναλλακτικά ήθη που ισχύουν στη βιομηχανία και στο εμπόριο», της οποίας ένα παράδειγμα αποτελεί η πρόθεση παρεμπόδισης τρίτων να εισέλθουν στην αγορά²².

54. Ομοίως, η Τσεχική Κυβέρνηση φρονεί ότι η έννοια της κακής πίστης στη νομοθεσία ενέχει ένα σημαντικό στοιχείο ηθικής ή δεοντολογικής φύσης υποδηλώνει παραβίαση των παραδεδεδεγμένων κανόνων συμπεριφοράς. Κατά την Τσεχική Κυβέρνηση, κακή πίστη υπ’ αυτή την έννοια διαπιστώνεται ουσιαστικά όταν μια αίτηση καταχώρισης σήματος εξυπηρετεί σκοπό διαφορετικό από αυτόν της διαφύλαξης ότι το εν λόγω σήμα «επιτελεί την κύρια λειτουργία του, η οποία συνίσταται στη διασφάλιση ότι ο καταναλωτής ή ο τελικός χρήστης αναγνωρίζει την προέλευση του οικείου προϊόντος ή της οικείας υπηρεσίας, πράγμα που του επιτρέπει να διακρίνει, χωρίς το ενδεχόμενο συγχύ-

18 — Η Lindt παραθέτει πλήθος αποφάσεων του τμήματος ακυρώσεων που χρησιμοποιούν τη διατύπωση αυτή η πιο πρόσφατη (στην αγγλική γλώσσα) είναι η απόφαση 1313C της 17ης Απριλίου 2007, *Firstfind v China White*, σκέψη 26 (διαθέσιμη στην ακόλουθη ιστοσελίδα: http://oami.europa.eu/LegalDocs/Cancellation/en/C001284025_850.pdf).

19 — Πρώτο τμήμα προσφυγών, απόφαση R 255/2006 της 31ης Μαΐου 2007, *Johnson Pump*, σκέψη 29.

20 — Παραθέτει, συναφώς, την απόφαση της 20ής Ιανουαρίου 2005 στην υπόθεση 1 ZR 29/02, «*The Colour of Elegance*».

21 — *Gromax Placticulture v Don & Low Nonwovens* [1998] EWHC Patents 316, σκέψη 47.

22 — Μια έκφραση που χρησιμοποιείται, ιδιαιτέρως, στο άρθρο 12 του κανονισμού και στο άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας, κατά τα οποία το σήμα δεν επιτρέπει στον δικαιούχο του να εμποδίζει τους τρίτους να χρησιμοποιούν ορισμένες ενδείξεις, εφόσον η χρήση αυτή γίνεται σύμφωνα με τα με τα χρηστά συναλλακτικά ήθη που ισχύουν στη βιομηχανία και το εμπόριο.

σεως, το προϊόν ή την υπηρεσία από τα αντίστοιχα άλλης προελεύσεως»²³. Συνεπώς, η καταχώριση με μοναδικό σκοπό την παρεμπόδιση τρίτων να χρησιμοποιούν παρόμοιο σήμα (πράγμα που αποτελεί απλώς δευτερεύουσα λειτουργία του σήματος) γίνεται κακόπιστα.

55. Αντιθέτως, η Σουηδική Κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι αυτό που έχει σημασία δεν είναι η πρόθεση του αιτούντος την καταχώριση, αλλά η αντικειμενική του γνώση: ήτοι, αν γνώριζε, ή όφειλε να γνωρίζει, ότι ένας τρίτος χρησιμοποιεί το ίδιο ή παρόμοιο σήμα. Κατά την κυβέρνηση αυτή, υπό την έννοια αυτή ερμηνεύεται η κακή πίστη σε πλήθος κρατών μελών: τις χώρες της Μπενελούξ, τη Δανία, την Εσθονία, τη Φινλανδία, την Ιταλία και την ίδια τη Σουηδία²⁴.

56. Επομένως, από τους διάφορους ισχυρισμούς που προβλήθηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου, άλλοι περιέχουν λεπτές και άλλοι όχι και τόσο λεπτές διακρίσεις. Για τον λόγο αυτόν, η απόφαση που θα ληφθεί είναι ανάγκη να προκρίνει, σε ορισμένο βαθμό, είτε τους ορισμούς της κακής πίστης που στηρίζονται κυρίως σε υποκειμενικά κριτήρια είτε εκείνους που στηρίζονται κυρίως σε αντικειμενικά κριτήρια, αν και πιστεύω ότι,

εν προκειμένω, το ζήτημα έγκειται μάλλον στη διασφάλιση της αρμονικής συνύπαρξης των δύο προσεγγίσεων.

57. Κατά τη γνώμη μου, είναι σαφές ότι, στο πλαίσιο της συνήθους χρήσης, η έννοια της κακής πίστης υποδηλώνει μάλλον μια γενικής φύσεως υποκειμενική διανοητική κατάσταση, όπως εκτέθηκε με τις διάφορες περιγραφές της Lindt, της Hauswirth και της Επιτροπής, παρά έναν περισσότερο εξειδικευμένο ορισμό, όπως είναι αυτός που προτείνει η Τσεχική Κυβέρνηση. Για λόγους αρχής, διστάζω ακόμα περισσότερο, όσον αφορά τον τομέα των σημάτων, να περιορίσω την έννοια αυτή αποκλειστικά σε τόσο εξειδικευμένες και βάσει αντικειμενικών κριτηρίων οριζόμενες περιστάσεις, όπως οι προβαλλόμενες από τη Σουηδική Κυβέρνηση. Άλλωστε, ο περιορισμός αυτός μου φαίνεται ανέφικτος, δεδομένου ότι η κοινοτική νομοθεσία δεν περιέχει ούτε ρητή διάταξη που να περιορίζει την εν λόγω έννοια κατά τον τρόπο αυτόν ούτε ένδειξη τέτοιας ενδεχόμενης πρόθεσης.

58. Εξάλλου, αντιλαμβάνομαι τις δυσχέρειες που ανακύπτουν στην περίπτωση που για τη διαπίστωση της κακής πίστης αρκεί απλώς να αποδειχθεί πρόθεση, δυσχέρειες που οπωσδήποτε άσκησαν επιρροή στη διαμόρφωση της προσέγγισης που στηρίζεται κυρίως σε αντικειμενικά κριτήρια, η οποία προτιμάται σε ορισμένα κράτη μέλη. Συναφώς, η Επιτροπή, τόσο με τις γραπτές όσο και με τις προφορικές παρατηρήσεις της, υποστήριξε ότι, μολονότι η πρόθεση του αιτούντος την καταχώριση αποτελεί αποφασιστικό στοιχείο για τον καθορισμό της κακής πίστης, η υποκειμενική αυτή πρόθεση πρέπει να καθο-

23 — Βλ. απόφαση της 29ης Απριλίου 2003, C-456/01 P και C-457/01 P, Henkel κ.λπ. (Σύλλογή 2003, σ. I-5089, σκέψη 48).

24 — Η Σουηδική Κυβέρνηση παραπέμπει στην έκθεση του International Trade Mark Association με τον τίτλο *Bad faith provisions in the European Union and in the EU candidate countries*, που καταρτίστηκε το 2002 (http://www.inta.org/images/stories/downloads/tap_badfaith2002.pdf).

ρίζεται σε συνάρτηση με τις αντικειμενικές περιστάσεις της υπόθεσης. Συμφωνώ ότι –εξαιρουμένης της μάλλον απίθανης περίπτωσης κατά την οποία ο δικαιούχος του σήματος παραδέχεται ότι είναι κακόπιστος²⁵– η ύπαρξη ή μη κακής πίστης πρέπει κανονικά να συνάγεται από όλες τις συναφείς αντικειμενικές περιστάσεις.

κακής πίστης του αιτούντος την καταχώριση σήματος

59. Μεταξύ των αντικειμενικών αυτών περιστάσεων ενδέχεται να περιλαμβάνεται (για να χρησιμοποιήσω ως έμπνευση τους ισχυρισμούς της Τσεχικής Κυβέρνησης) και η καταλληλότητα του σήματος να επιτελεί την κύρια λειτουργία του, που συνίσταται στη διάκριση προϊόντων ή υπηρεσιών ανάλογα με την προέλευσή τους. Εντούτοις, μολονότι το κριτήριο αυτό μπορεί να είναι χρήσιμο εφόσον εφαρμόζεται, δεν θεωρώ ότι μπορεί αφ' εαυτού να αποτελέσει το μοναδικό λυσιτελές κριτήριο.

(i) δεν μπορεί να περιστέλλεται σε μια περιορισμένη κατηγορία ειδικών περιστάσεων όπως είναι η ύπαρξη προγενέστερου δικαιώματος ορισμένου είδους, η απουσία πρόθεσης να χρησιμοποιηθεί το σήμα και η πραγματική ή τεκμαιρόμενη γνώση της υφιστάμενης χρήσης παρόμοιου σήματος, και

Συμπέρασμα ως προς τη φύση της κακής πίστης

(ii) συναρτάται με τα υποκειμενικά κίνητρα του αιτούντος την καταχώριση του σήματος –κακόβουλη πρόθεση ή άλλο «κίνητρο πρόκλησης ζημίας»– τα οποία, παρά ταύτα, πρέπει κανονικά να αποδεικνύονται βάσει αντικειμενικών κριτηρίων (στα οποία μπορεί να συγκαταλέγονται, μεταξύ άλλων, περιστάσεις όπως οι απარიθμούμενες υπό i ανωτέρω) η έννοια της κακής πίστης περιλαμβάνει συμπεριφορά η οποία αποκλίνει από τις παραδεδεγμένες αρχές που διέπουν τη χρηστή συμπεριφορά και τα χρηστά συναλλακτικά ήθη και η οποία μπορεί να διαπιστωθεί κατόπιν αξιολογήσεως, βάσει των κανόνων αυτών, των αντικειμενικών πραγματικών περιστατικών κάθε υπόθεσης.

60. Συνεπώς, καταλήγω στο συμπέρασμα ότι η κατά την κοινοτική νομοθεσία έννοια της

25 — Στη σελίδα 13 της έκθεσης του INTA που παρατίθεται στην υποσημείωση 24 γίνεται αναφορά στην υπόθεση «Red Lobster» στη Δανία, στην οποία ο αιτών την καταχώριση του σήματος ομολόγησε κατά τη διάρκεια συνέντευξης σε εφημερίδα ότι είχε «έμπνευσει καθοριστικά από την αμερικανική αλυσίδα RED LOBSTER. Οι Αμερικάνοι κάνουν καταπληκτική δουλειά και εφόσον δεν έχουν εξασφαλίσει την προστασία ούτε της ιδέας ούτε του ονόματος στη Σκανδιναβία, δεν βλέπω κάποιο εμπόδιο για την έμπνευσή μου». Παρόμοιες αυθόρμητες δηλώσεις είναι μάλλον ασυνήθεις.

Η σημασία των παραγόντων που περιέχουν τα προδικαστικά ερωτήματα

61. Υπό το φως των προεκτεθέντων, η κακή πίστη πρέπει να αξιολογείται κατά περίπτωση, λαμβανομένων υπόψη όλων των διαθέσιμων αποδεικτικών στοιχείων που αφορούν τις σχετικές περιστάσεις. Το εθνικό δικαστήριο ερωτά ειδικότερα ποια είναι η σημασία που έχουν οι ακόλουθες τέσσερις πτυχές των ενώπιόν του προσκομισθέντων αποδεικτικών στοιχείων: η γνώση ότι παρόμοια σήματα (υπό τη μορφή του σχήματος και του τρόπου παρουσίασης του προϊόντος) χρησιμοποιούνται από ανταγωνιστές, η γνώση ότι η χρήση των σημάτων αυτών προστατεύεται σε ορισμένο βαθμό δυνάμει του δικαίου του ανταγωνισμού ή του δικαίου των σημάτων, η πρόθεση παρεμπόδισης της περαιτέρω χρήσης των σημάτων αυτών, καθώς και η φήμη και η προστασία των οποίων απολαύει το σήμα του ίδιου του αιτούντος την καταχώριση.

62. Όσον αφορά τη γνώση γενικώς, είναι σαφές ότι μια συμπεριφορά μπορεί να χαρακτηριστεί ως ανήθικη, ή μια πρόθεση ως κακόβουλη, μόνον εφόσον το ενδιαφερόμενο μέρος γνωρίζει τα πραγματικά περιστατικά στο πλαίσιο των οποίων εντάσσεται ο χαρακτηρισμός του «ανήθικου» ή του «κακόβουλου». Για παράδειγμα, η επιδίωξη ιδίου οφέλους δεν αποτελεί αφ' εαυτής ανήθικη ή κακόβουλη συμπεριφορά η επιδίωξη όμως

οφέλους παρέχοντας ανεπαρκείς ή παραπλανητικές πληροφορίες, παρακάμπτοντας (και όχι παραβιάζοντας στην πράξη) τους εφαρμοστέους κανόνες ή προκαταλαμβάνοντας τυχόν προβολή αξιώσεων εκ μέρους τρίτου που είναι φορέας ισχυρότερου ή προγενέστερου δικαιώματος μπορούν να χαρακτηριστούν ως ανήθικη ή κακόβουλη συμπεριφορά, υπό τον όρον όμως ότι το πρόσωπο που επιδιώκει το όφελος γνωρίζει ότι οι πληροφορίες είναι ανεπαρκείς ή παραπλανητικές, ότι παραβιάζονται οι κανόνες ή ότι το δικαίωμα του τρίτου είναι ισχυρότερο ή προγενέστερο.

63. Στις περιπτώσεις όπου η γνώση αυτή μπορεί άμεσα να αποδειχτεί, δεν καθίσταται αναγκαίο να χρησιμοποιηθεί ως βάση η τεκμαιρόμενη γνώση. Ωστόσο, σε πολλές περιπτώσεις, μπορεί να είναι δύσκολο να προσκομιστούν αποδεικτικά στοιχεία περί πραγματικής γνώσης, ενώ οι περιστάσεις ενδέχεται να δικαιολογούν τη χρησιμοποίηση ενός τεκμηρίου γνώσης. Για παράδειγμα, η γνώση ότι οι πληροφορίες είναι ανεπαρκείς ενδέχεται να συνάγεται από ένα τεκμήριο κατανόησης των διοικητικών και επιχειρηματικών ζητημάτων κατά την αντίληψη του μέσου ανθρώπου η γνώση ότι παρακάμπτονται οι κανόνες (χωρίς ωστόσο να παραβιάζονται) ενδέχεται να προκύπτει από ένα τεκμήριο γνώσης του νόμου και η γνώση ότι υφίσταται δικαίωμα τρίτου ενδέχεται να απορρέει από στοιχεία που αποδεικνύουν ότι η ύπαρξη του εν λόγω δικαιώματος είναι ευρέως γνωστή στον σχετικό τομέα.

64. Συνεπώς, κατά τη γνώμη μου, η αίτηση καταχώρισης σήματος που υποβάλλεται υπό συνθήκες όπως αυτές στις οποίες βρέθηκε η Lindt δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ότι γίνεται κακόπιστα εκτός αν ο αιτών γνώριζε τουλάχιστον τις περιστάσεις που θεμελιώνουν την κακή πίστη –περιστάσεις φερόμενες ότι συνίστανται, στην υπό κρίση υπόθεση, στη χρήση παρόμοιων σημάτων από ανταγωνιστές και στην προστασία των σημάτων αυτών δυνάμει του δικαίου του ανταγωνισμού. Αρκεί όμως η γνώση αυτή για να αποδειχτεί κακή πίστη;

65. Κατά την άποψή μου δεν αρκεί, διότι αυτό θα ισοδυναμούσε με παραδοχή ότι η πραγματική πρόθεση δεν ασκεί επιρροή. Παρά ταύτα, η γνώση αυτή προσφέρει ένα πλαίσιο εντός του οποίου δεν απαιτούνται ενδεχομένως πολλά πρόσθετα αποδεικτικά στοιχεία για την έκδοση απόφασης επί της υποθέσεως. Ακριβώς εντός του πλαισίου αυτού πρέπει το εθνικό δικαστήριο να λάβει υπόψη, αφενός, τον σκοπό της Lindt που συνίσταται στην παρεμπόδιση των τρίτων να χρησιμοποιούν τα παρόμοια σήματά τους και, αφετέρου, τη φήμη της οποίας χαίρει το σήμα της εταιρίας αυτής. Κατά τη γνώμη μου όμως, πρέπει να ληφθεί υπόψη και η όλη εξέλιξη του οικείου εμπορικού τομέα.

66. Ένα σημείο το οποίο μου φαίνεται σημαντικό στην υπό κρίση υπόθεση είναι το γεγονός ότι τα επίμαχα «σήματα» συνίστανται στο συνολικό σχήμα και στον τρόπο παρουσίασης ενός προϊόντος και δεν αντιστοιχούν στην κοινή αντίληψη ενός σημείου εμφανιζομένου σε ένα προϊόν. Επομένως,

πρέπει να εξακριβωθεί σε ποιο βαθμό έχουν την ευχέρεια οι υφιστάμενοι ανταγωνιστές να επιλέγουν το σχήμα και τον τρόπο παρουσίασης και σε ποια έκταση περιορίζονται στην επιλογή τους από τεχνικούς και εμπορικούς παράγοντες (το σχήμα το οποίο μπορεί αυτομάτως να λάβει το προϊόν και/ή συσκευασία του, οι προσδοκίες των πελατών ως προς την εμφάνιση κ.ο.κ.). Μια αίτηση καταχώρισης τέτοιου είδους σήματος, εν γνώσει της υφιστάμενης κατάστασης, μπορεί πολύ ευκολότερα να κριθεί ότι υποβλήθηκε κακόπιστα αν η ελευθερία επιλογής είναι περιορισμένη, οπότε ο δικαιούχος του σήματος δύναται στην πραγματικότητα να εμποδίζει τους ανταγωνιστές όχι μόνο να χρησιμοποιούν ένα παρόμοιο σήμα, αλλά και να διαθέτουν στην αγορά ένα συγκρίσιμο προϊόν.

67. Η κατάσταση είναι πολύ διαφορετική όταν από την εξέταση του γενικού πλαισίου προκύπτει, για παράδειγμα, ότι ο αιτών την καταχώριση του σήματος άσκησε με επιτυχία δραστηριότητες σε ένα κερδοφόρο εμπορικό τομέα, γνωρίζοντας όμως ότι νεοεισερχόμενες στην αγορά επιχειρήσεις επιδιώκουν την αποκόμιση οφέλους μέσω αντιγραφής του τρόπου παρουσίασής του, μολονότι δεν υπάρχουν κανενός είδους εμπόδια για την εκ μέρους τους διάθεση στην αγορά διαφορετικών τρόπων παρουσίασης. Υπό τις συνθήκες αυτές, η υποβολή αίτησης καταχώρισης σήματος με σκοπό την απόκρουση παρασιτικών ανταγωνιστών μπορεί σε πολύ μικρότερο βαθμό να θεωρηθεί ότι αποτελεί ενέργεια κακόβουλη, ανήθικη ή καθ' οποιονδήποτε τρόπο ύπουλη, οπότε είναι αντιστοιχώς και πολύ δυσκολότερο να θεωρηθεί ότι έγινε κακόπιστα.

68. Κατά συνέπεια, η σημασία που έχει η πρόθεση παρεμπόδισης των ανταγωνιστών να εξακολουθούν να χρησιμοποιούν τα ήδη χρησιμοποιούμενα σήματα πρέπει να αξιολογείται υπό το φως όλων των συναφών περιστάσεων. Η πρόθεση αυτή δεν μπορεί να εκλαμβάνεται ως αυτόματη ένδειξη κακής πίστης.

69. Η τέταρτη πτυχή στην οποία γίνεται αναφορά είναι η ισχύς που έχει αποκτήσει στις συναλλαγές το σήμα του αιτούντος –με συνέπεια να δικαιολογείται η προστασία κατά το εθνικό δίκαιο– πριν την υποβολή της αίτησης καταχώρισης. Και πάλι, κατά τη γνώμη μου, ο παράγοντας αυτός πρέπει να εξετάζεται λαμβανομένου υπόψη του πλαισίου στο οποίο εντάσσεται και δεν μπορεί αυτομάτως να αποκλείεται η πιθανότητα να έχει υποβληθεί η αίτηση κακόπιστα.

70. Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι ο τρόπος παρουσίασης της Lindt είχε αποκτήσει σημαντική φήμη στην Αυστρία και στη Γερμανία περίπου κατά τον χρόνο που η εταιρία αυτή καταχώρισε το σήμα της ως

κοινοτικό, με το 50 % και πλέον του πληθυσμού να συσχετίζει τα τυλιγμένα σε χρυσόχαρτο σοκολατένια πασχαλινά λαγουδάκια με τη Lindt. Η φήμη αυτή παρέσχε στη Lindt τη δυνατότητα να εμποδίζει τους ανταγωνιστές να διαθέτουν στην αγορά παρόμοιους τρόπους παρουσίασης των προϊόντων τους, ακόμα και πριν την καταχώριση του σήματός της. Το αιτούν δικαστήριο κάνει μεν μεία δύο τέτοιων διαδικασιών, που κινήθηκαν το 1980 και το 2000²⁶, επισημαίνει ωστόσο ότι η επιτυχία της προσπάθειας να παρεμποδιστεί η διάθεση στην αγορά τρόπων παρουσίασης που δεν είναι απολύτως πανομοιότυποι θα ήταν εξαιρετικά αβέβαιη, σημείο που επιβεβαιώθηκε από τον εκπρόσωπο της Hauswirth κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση. Ως εκ τούτου, κατά το αιτούν δικαστήριο, στόχος της καταχώρισης ήταν απλώς η διευκόλυνση της κίνησης ένδικης διαδικασίας.

71. Εντούτοις, κατά τη γνώμη μου, από τον φάκελο της υπόθεσης ή από τα εκτεθέντα κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση δεν καθίσταται σαφές αν το αποτέλεσμα της καταχώρισης είναι όντως η διεύρυνση των δικονομικών μόνο δικαιωμάτων του δικαιούχου ή αν στην πραγματικότητα διευρύνονται τα ουσιαστικά του δικαιώματα με την παροχή της δυνατότητας να εμποδίζει τη χρήση όχι μόνον πανομοιότυπων ή σχεδόν πανομοιότυπων τρόπων παρουσίασης, αλλά και παρουσιάσεων των οποίων η ομοιότητα είναι αρκετή ώστε να δημιουργείται κίνδυνος συγχύσεως. Ούτε είναι σαφές αν (στην περίπτωση κατά την οποία και άλλοι τρόποι παρουσίασης απολαύουν προστασίας) δύναται ένας τρόπος παρουσίασης να τύχει μεγαλύτερης προστασίας λόγω της έκτασης της φήμης του ή λόγω της χρονικής διάρκειας της παρουσίας του στην αγορά.

26 — Αμφότερες, όπως φαίνεται, βάσει του γερμανικού δικαίου των σημάτων, αν και φαίνεται ότι παρόμοια προστασία θα μπορούσε να έχει εξασφαλιστεί και δυνάμει του αυστριακού δικαίου του ανταγωνισμού (βλ. σημεία 20 και 21 ανωτέρω).

72. Αυτά, ασφαλώς, είναι ζητήματα που πρέπει να καθοριστούν από το εθνικό δικαστήριο. Ωστόσο, η σημασία τους πρέπει να σταθμιστεί κατά την αξιολόγηση του αν η υποβολή της αίτησης καταχώρισης του σήματος της Lindt έγινε κακόπιστα.

73. Αν η καταχώριση σήματος επικυρώνει απλώς ένα υφιστάμενο ουσιαστικό δικαίωμα, συνιστάμενο στην παρεμπόδιση τρίτων να χρησιμοποιούν παρόμοιους τρόπους παρουσίασης, ενώ ταυτόχρονα παρέχει αποτελεσματικότερα μέσα άσκησης του δικαιώματος αυτού, και αν οι τρόποι παρουσίασης που έχουν ευρύτερη φήμη και κυκλοφορούν στην αγορά επί μακρότερο χρονικό διάστημα απολαμβάνουν αντιστοίχως μεγαλύτερης προστασίας, τότε μια αίτηση καταχώρισης ως σήματος ως τρόπου παρουσίασης με την ευρύτερη φήμη και τη μακροχρονιότερη παρουσία, η οποία σκοπεύει στην παγίωση και στην επικύρωση υφιστάμενων δικαιωμάτων, δεν φαίνεται να υποβάλλεται κακόπιστα.

74. Στον αντίποδα, αν όλοι οι τρόποι παρουσίασης απολαμβάνουν ίσων δικαιωμάτων, ανεξαρτήτως φήμης ή χρονικής προτεραιότητας, και τα δικαιώματα αυτά είναι αισθητώσιμα περιορισμένα από εκείνα που παρέχονται ως αποτέλεσμα της καταχώρισης ενός σήματος ως κοινοτικού, τότε η αίτηση καταχώρισης σήματος που υποβάλλει οικονομικός φορέας της αγοράς μπορεί να θεωρηθεί αθέμιτη και, ως εκ τούτου, να κριθεί ευκολότερα ότι είναι κακόπιστη έναντι των ανταγωνιστών του (κατά μείζονα δε λόγο αν ο φορέας αυτός εισήλθε πρόσφατα στην

αγορά και/ή ο τρόπος παρουσίασής του έχει σχετικά μικρή φήμη).

75. Ανακεφαλαιώνοντας, θα έλεγα ότι η ουσία της ανάλυσής μου έγκειται στο ότι δεν υπάρχει απλή και αποφασιστική μέθοδος για να καθοριστεί αν μια αίτηση καταχώρισης σήματος υποβλήθηκε κακόπιστα. Οι διάφορες περιστάσεις που αναφέρθηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου με σκοπό να οριοθετήσουν στενά την έννοια της κακής πίστης αποτελούν στην πραγματικότητα απλώς παραδείγματα που αποσαφηνίζουν την έννοια αυτή. Η κακή πίστη είναι μια υποκειμενική κατάσταση – μια πρόθεση που δεν συνάδει προς τους παραδεδωμένους κανόνες της χρηστής συμπεριφοράς – της οποίας η ύπαρξη δύναται να διαπιστωθεί από αντικειμενικά στοιχεία και η οποία πρέπει να εκτιμάται κατά περίπτωση. Απαιτείται, τουλάχιστον, γνώση των περιστάσεων από τις οποίες μπορεί να συναχθεί το ασύμβατο προς τους παραδεδωμένους κανόνες της χρηστής συμπεριφοράς. Ελλείψει άμεσων αποδεικτικών στοιχείων, το ζήτημα αν ο αιτών την καταχώριση του σήματος έχει γνώση των περιστάσεων αυτών μπορεί να καθοριστεί με αναγωγή στο γενικό επίπεδο γνώσης που επικρατεί στον οικείο οικονομικό τομέα. Η πρόθεση, αφενός, παρεμπόδισης των ανταγωνιστών να εξακολουθούν να χρησιμοποιούν μη καταχωρισμένα σημεία τα οποία δικαιούνταν έως τότε να χρησιμοποιούν και, αφετέρου, απόκρουσης του προερχόμενου από τα σημεία αυτά ανταγωνισμού αποτελεί ένδειξη κακής πίστης. Ωστόσο, στην αξιολόγηση πρέπει να λαμβάνονται υπόψη όλα τα λυσιτελή πραγματικά και νομικά στοιχεία τα οποία μπορεί να δικαιολογούν την πρόθεση αυτή ή, αντιθέτως, να επιτείνουν τον κακόβουλο ή ανήθικο χαρακτήρα της.

Πρόταση

76. Λαμβάνοντας υπόψη το σύνολο των προηγούμενων σκέψεων, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στα ερωτήματα του Oberster Gerichtshof ως εξής:

Προκειμένου να καθορίσει «εάν ο καταθέτης ενήργησε κακόπιστα κατά την κατάθεση της αίτησης σήματος» υπό την έννοια του άρθρου 51, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού (ΕΚ) 40/94 του Συμβουλίου, της 20ής Δεκεμβρίου 1993, για το κοινοτικό σήμα, ένα εθνικό δικαστήριο πρέπει να λάβει υπόψη του όλα τα διαθέσιμα αποδεικτικά στοιχεία από τα οποία δύναται να συναχθεί ότι ο αιτών την καταχώριση ενήργησε, συγγνωστώς ή ασυγγνωστώως, κατά τρόπο που δεν συνάδει με τους παραδεδεδεγμένους κανόνες της χρηστής συμπεριφοράς. Ειδικότερα:

- η πρόθεση παρεμπόδισης τρίτων να χρησιμοποιούν παρόμοια σημεία για παρόμοια προϊόντα μπορεί να μη συνάδει προς τους παραδεδεδεγμένους κανόνες της χρηστής συμπεριφοράς αν ο αιτών την καταχώριση γνωρίζει, ή όφειλε να γνωρίζει, ότι τρίτοι χρησιμοποιούν νομίμως παρόμοια σημεία, ειδικότερα δε στις περιπτώσεις κατά τις οποίες η χρήση αυτή είναι ουσιαστική και μακροχρόνια και τυγχάνει ορισμένου βαθμού προστασίας και η φύση του σημείου υπαγορεύεται σε ορισμένη έκταση από τεχνικούς ή εμπορικούς περιορισμούς,

- ωστόσο, η πρόθεση αυτή δεν είναι κατ' ανάγκη ασύμβατη προς τους κανόνες αυτούς στις περιπτώσεις που ο ίδιος ο αιτών την καταχώριση έχει τύχει παρόμοιας ή πληρέστερης νομικής προστασίας όσον αφορά το σήμα του οποίου ζητείται η καταχώριση και έχει χρησιμοποιήσει το σήμα αυτό κατά τέτοιο τρόπο, σε τέτοια έκταση και για τέτοια διάρκεια ώστε η εκ μέρους τρίτων χρήση των δικών τους παρομοίων σημείων να δύναται να θεωρηθεί ότι αντλεί αθέμιτο όφελος από το σημείο του αιτούντος, και υπό τον όρο οι εν λόγω τρίτοι δεν περιορίζονται ως προς τη δυνατότητά τους να επιλέξουν διαφορετικά σημεία.